

УДК 316.334.4:303.025

КОГНІТИВНИЙ КОМПОНЕНТ ПРАВОСВІДОМОСТІ: СПРОБА СОЦІОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Т. С. Марусяк

*Львівський національний університет ім. І. Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, Україна, 79000,
tasia.vasilieva@rambler.ru*

У статті досліджено когнітивний компонент правосвідомості як складову її структури поряд з оціночним та поведінковим компонентами. Висунуто гіпотезу про те, що когнітивний компонент може виступати як показник рівня правосвідомості і як індикатор наявності деформацій чи їх джерело. Досліджено поняття “функціональна грамотність” та його аплікацію до аналізу правосвідомості. Наведено методiku та дані авторського дослідження правових знань жителів Львівської області.

Ключові слова: правосвідомість, когнітивний компонент правосвідомості, функціональна грамотність, правова функціональна грамотність, індекс об’єктивних правових знань, індекс суб’єктивних правових знань.

Правосвідомість як масова, так і індивідуальна є складним переплетінням знань, ідей, поглядів, переконань, оцінок щодо правової дійсності, що мають вияв у правомірний чи протиправній поведінці соціальних суб’єктів через формування мотивів та установок.

Однією з умов утвердження в Україні правової держави є високий рівень правосвідомості громадян, що означатиме їх неухильне дотримання закону на особистісному та інституціональному рівні для забезпечення соціального порядку.

Актуальним завданням для соціологів є дослідження реального стану правосвідомості та виявлення можливих проявів її деформацій¹, які можуть бути вкорінені у будь-якому з компонентів правосвідомості.

Методологічну основу дослідження структури правосвідомості становлять праці В. С. Бредневої, О. А. Гулевича, А. І. Оверченка, І. А. Омельчука, А. Р. Ратинова, О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко.

Структуру правосвідомості можна зобразити як єдність когнітивного, оціночного (за В. С. Бредневою, соціально-психологічного) та поведінкового компонентів. Перший полягає у поінформованості, сукупності правових знань та способів їх застосування (знання юридичних норм та можливостей їх застосування, знання принципів

¹ Під деформаціями правосвідомості ми розуміємо перекручену картину правової дійсності у свідомості індивідів під впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, що полягає у відсутності чи неповноті правових знань, неправильному та неадекватному оцінюванні права та його ролі, корисливих мотивах та нелегітимних установках.

функціонування правової системи, органів юридичної сфери), другий – включає оціночне сприйняття правової дійсності (діяльності правоохоронних та судових органів, рівень довіри до них, оцінка засобів задоволення своїх законних потреб та захисту інтересів, сприйняття права як цінності тощо), третій – установки та мотиви, що є основою поведінкових моделей особистості та готовністю до дії. Без сумніву, всі компоненти між собою тісно пов'язані, зокрема знання формують оціночні ставлення, а останні є основою мотивів поведінки (правомірної чи протиправної) соціальних суб'єктів.

Рис. 1. Структура правосвідомості та її взаємозв'язок з правовою поведінкою

Метою нашої розвідки є аналіз когнітивного компонента правосвідомості, який гіпотетично може виступати як показником рівня правосвідомості, так і індикатором наявності деформацій чи їх джерелом.

Актуальність. У сучасному світі одним з ключових ресурсів особистості виступає інформація або знання. Знання є продуктом життєвого досвіду та основою для прийняття рішень чи вибору моделі поведінки. Соціалізація та самореалізація у будь-якій суспільній сфері вимагає обізнаності з її основними принципами та нормами. Особливо це актуально для правової сфери, адже у ній функціонування забезпечується лише формальними, тобто задекларованими нормами, додержання яких є загальнообов'язковим, незалежно від національних, релігійних чи моральних переконань. У деклараціях представників влади, у Національній програмі правової освіти населення [9], висновках теоретичних робіт, засобах масової інформації звучить завдання “підвищення рівня правових знань, забезпечення необхідного рівня правових знань”, проте якою насправді є якість цих знань в українців достеменно не відомо, та і яким обсягом знань повинна володіти пересічна людина, ніде не визначається.

Правознавці О. В. Зайчук і Н. М. Оніщенко вважають, що критерієм ефективності процесу правового виховання є “знання права”, тобто своєрідний запас правових знань про правові принципи, конкретні правові норми і законодавчі акти, з дією яких людина має справу найчастіше у професійній трудовій діяльності, побуті, громадському житті, сім'ї. Це своєрідний мінімум правових знань і уявлень, який потрібний людині для правильної орієнтації у складній системі правових відносин, для регулювання особистої поведінки і оцінки поведінки інших осіб, для виконання вимог закону [6].

Ми вважаємо, що кількість та якість правових знань, їх системність, усвідомленість можуть говорити про рівень правової свідомості конкретної особистості або ж соціальної

групи. На нашу думку, людина повинна не лише володіти певною кількістю правової інформації, а й осмислювати її, вміти узагальнити та застосувати у певній ситуації, використати для захисту своїх порушених прав чи інтересів. Цей процес має й іншу сторону, яка полягає у деформаціях когнітивного компонента, що можуть мати вияв у недостатній обізнаності, хибності, фрагментарності правових знань або використанні їх у власних корисливих цілях або навіть злочинних намірах.

Ми погоджуємось із А. М. Столяренком, який вважає, що про рівень правової свідомості свідчить наявність чотирьох складових: 1) правової освіченості (наявність певних знань, поглядів і переконань, що дають змогу розуміти роль права, правопорядку, оцінювати їх як умову нормального життя та розвитку суспільства); 2) правової вихованості; 3) правової навченості (знання мінімуму нормативно-правових актів, можливостей, порядку і правил юридичних форм захисту своїх прав, наявність навичок і вмінь правомірної поведінки в юридично значимих ситуаціях та ін); 4) правової розвиненості [10, с. 42–43].

“Мінімум знань”, на нашу думку, є суб’єктивною категорією, яка важко піддається теоретизуванню. В нашій розвідці ми пропонуємо вжити термін “функціональна грамотність” та аплікувати його до аналізу когнітивної складової правосвідомості.

Поняття “функціональна грамотність” вживається здебільшого у роботах педагогів у такому значенні: “здатність людини вступати у відносини із зовнішнім середовищем і максимально швидко адаптуватися й функціонувати в ньому” (Н. В. Дудко [5, с. 113]), “спосіб соціальної орієнтації особистості, що інтегрує зв’язок освіти (в першу чергу загальної) з багатоплановою людською діяльністю; індикатор суспільного благополуччя (С. Г. Вершловский, М. Д. Матюшкіна [3, с. 140–144]), “уміння вирішувати життєві завдання в різних сферах діяльності на основі прикладних знань, здатність вирішувати стандартні завдання в різних сферах життєдіяльності” (О. Е. Лебедев [8]).

Ми вважаємо, що поняття “функціональної грамотності” становить низку знань з різних сфер (політичної, культурної, економічної, правової), вмінь їх реалізовувати для нормальної життєдіяльності в соціумі. Відповідно, можливим є виділення складових чи видів функціональної грамотності. Зважаючи на тематику нашого дослідження, ми будемо брати до уваги поняття “правова функціональна грамотність”, тобто кількість правових знань, що об’єктивно необхідна для функціонування у суспільстві відповідно до правових норм. Актуальність вживання та дослідження цього поняття зумовлена наявністю у ст. 68 Конституції України положення про те, що “незнання законів не звільняє від юридичної відповідальності” [7].

Поняття “правова функціональна грамотність” вживається у роботах К. М. Гавриш, Т. Ю. Герцог, С. Г. Вершловського, М. Д. Матюшкіної. Дані емпіричних досліджень правових знань представлені у працях О. І. Дмитрієвої, Л. М. Балабанової та А. В. Кіндратової.

Російські науковці С. Г. Вершловский, М. Д. Матюшкіна у своєму дослідженні виділяють індикатори функціональної грамотності, одним з аспектів якої, на їхню думку, є правова і суспільно-політична грамотність, що означає уміння відстоювати свої права та інтереси, пояснювати розходження у функціях і повноваженнях президента, уряду, парламенту, пояснювати розходження між кримінальними, адміністративними і дисциплінарними порушеннями, аналізувати та порівнювати передвиборні програми

кандидатів [3, с. 140–144]. Окрім цього, вони пропонують можливість емпіричного виміру такого набору вмінь за допомогою шкали “так, умію” (+1 бал), “важко відповісти” (0 балів) та “ні, не вмію” (-1 бал). За даними опитування російської молоді, показник правової та суспільно-політичної грамотності у 2005 році становив 0,2, що є найнижчим серед інших видів функціональної грамотності.

Емпіричне дослідження правових знань учнів було проведено педагогом О. І. Дмитрієвою [4]. У своїй методиці вона виходила з положення про те, що правові знання передбачають розуміння основних загальнотеоретичних та конституційних понять (“держава”, “право”, “правова норма”, “закон”, “правопорушення”, “основні права, свободи та обов’язки людини і громадянина України”, “верховенство права”). Для вивчення стану сформованості правових знань старшокласників зі зниженим слухом вона провела експеримент, у якому взяло участь 136 дітей – учнів 9–10 класів спеціальних шкіл-інтернатів для дітей з порушеннями слуху, за допомогою методик незакінчених речень та творчих завдань. У результаті дослідження було сформовано висновок про недостатній рівень правових знань учнів. На питання про розподіл влади в Україні та основний Закон близько 30% учнів змогли дати правильні відповіді.

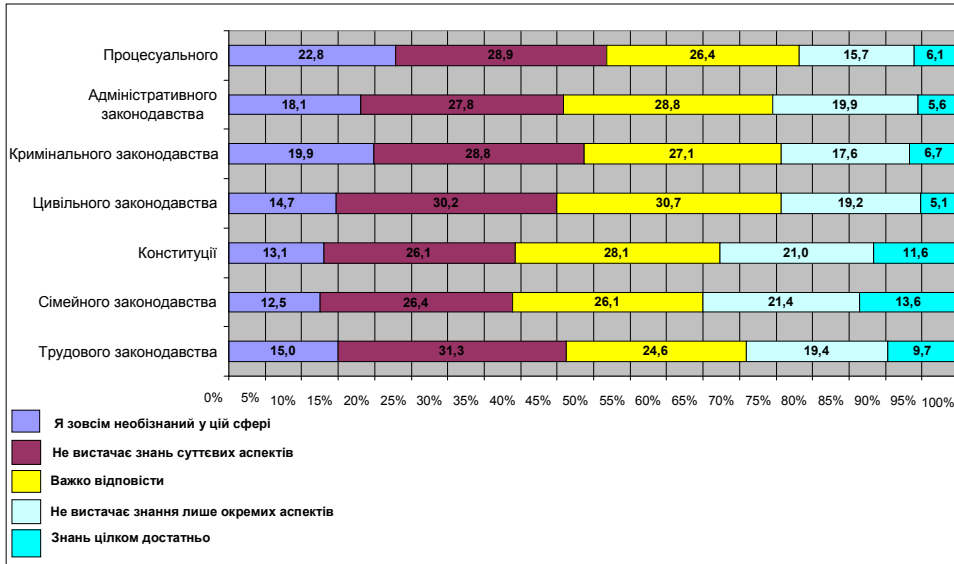
Методика визначення рівня правових знань була використана психологами Л. М. Балабановою та А. В. Кіндратовою [1]. Для визначення правової обізнаності ними було задано 7 спеціальних запитань, які стосувались судової практики курсантам-правознавцям і студентам-соціологам. Результати опитування показали, що курсанти добре обізнані у галузях права (близько 86% правильних відповідей), а студенти, що не здобувають юридичної освіти, є менш обізнаними (65%).

Представлені методики мають свої переваги, адже спрямовані на вивчення реальних правових знань із використанням якісних методів. Недоліком є їх локальний характер, тобто важкість застосування у масових опитуваннях. Наведені результати досліджень доводять актуальність обраної нами теми та необхідність подальшої розробки методик її емпіричного вивчення.

Здебільшого в емпіричних соціологічних дослідженнях про стан когнітивного компонента правосвідомості свідчать показники самооцінки власних знань. Наявність реальних правових знань може відрізнитись від того, наскільки людина відчуває себе обізнаною. У нашому дослідженні [1] ми спробуємо співвіднести ці два показники. Респондентам буде запропоновано оцінити достатність своїх знань у різних сферах законодавства: сімейного, трудового, конституційного, цивільного, кримінального, адміністративного, процесуального за п’ятибальною шкалою, коли альтернатива “1” означатиме “зовсім не обізнаний у цій сфері”, а “5” – “знань у цій сфері цілком достатньо”. Водночас у межах нашої методології ми спробуємо перевірити реальні знання у цих сферах. Питання стосуватимуться віку, з якого настає кримінальна відповідальність та є можливість вступати у шлюб, до якого суду потрібно звернутись у випадку порушення прав органом державної влади, яким є термін щорічної основної відпуски тощо. Отже, загалом суб’єктивна оцінка правової обізнаності мешканців Львівської області виглядає так (див. табл. 1):

Таблиця 1

Суб'єктивна оцінка власної правової обізнаності мешканців Львівської області

На питання **якою мірою Вам не вистачає знань трудового законодавства** 31,3% респондентів зазначили, що їм не вистачає знання лише окремих аспектів, 24,6% не змогли визначитись, 15% відповіли, що зовсім не обізнані у цій сфері, і лише 9,7% респондентів вважають, що їм цілком достатньо знань щодо захисту своїх трудових прав. При цьому лише 11,4% працюючих вважають, що таких знань їм цілком достатньо. Стільки ж (11,6%) зазначили, що зовсім не обізнані у цій сфері.

48,2% респондентів відповіли правильно на питання про мінімальний термін щорічної відпустки, який має надаватись працівникам (правильний варіант обрали 57% працюючих, 35% безробітних, 32,4% студентів та 41,7% пенсіонерів). Правильну відповідь дали 51,4% з тих, хто зазначив, що знань у сфері трудового законодавства їм цілком достатньо. Найменший відсоток правильних відповідей серед молоді (36,5%). Варто відзначити низький рівень знань у сфері трудового законодавства, що дає змогу працедавцям зловживати своїм становищем та діяти всупереч закону по відношенню до працівників.

Найвищою була суб'єктивна оцінка обізнаності у сфері сімейного права та Конституції. На питання **якою мірою Вам не вистачає знань сімейного законодавства** 12,5% респондентів зазначили, що зовсім не обізнані у цій сфері (цей варіант обрали 10,9% одружених та 14,6% неодружених), 26,4% – не вистачає знань лише окремих аспектів, 26,1% – взагалі не змогли визначитись (цей варіант обрали більшість одружених – 26,3%, та розлучених – 25,3%), 21,4% відзначили, що їм не вистачає знання лише окремих аспектів, і лише 13,6% відповіли, що знань у цій сфері їм цілком достатньо (так зазначили 15,9% одружених та 11,1% – неодружених респондентів).

Правильну відповідь на запитання про мінімальний вік вступу у шлюб дали 33,2% респондентів (цей варіант обрали 44,9% респондентів, які вважають себе цілком обізнаними у галузі сімейного права і 45,5% тих, хто не знає лише окремих аспектів), 4,3% зазначили, що не знають який. Правильну відповідь знали 32% одружених і 36,4% неодружених респондентів. На питання **якою мірою Вам не вистачає знань Конституції для захисту прав громадянина** розподіл схожий: 28,1% зазначили, що їм важко відповісти, 13,1% відповіли, що зовсім не обізнані з Конституцією, а 26,1% – що не обізнані з суттєвими її аспектами. 21,6% респондентів не знають лише окремих аспектів Основного закону, і лише 11% впевнені, що їхніх знань у цій сфері їм цілком достатньо. Свою більшу обізнаність відзначила молодь. Майже 40% респондентів віком 15–29 років зазначили, що їм не вистачає знання лише окремих аспектів або знань їм цілком достатньо. Так відповіли 31,5% респондентів віком 30–49 років та 29% тих, кому більше 50 років. На нашу думку, обізнаність із положеннями Конституції пов'язана з їх частим висвітленням у ЗМІ та відносною стабільністю в часі.

Найбільш необізнаним населення Львівщини вважає себе у кримінальному, адміністративному та процесуальному законодавстві, що можна пояснити неучастю більшості у цих сферах. На питання **якою мірою Вам не вистачає знань кримінального законодавства (знань про злочини та міру покарання)** 19,9% респондентів зазначили, що зовсім не обізнані у цій сфері, 29% – їм не вистачає знань суттєвих аспектів, 27% – важко відповісти, 17,6% – не вистачає знань лише окремих аспектів, і лише 6,7% відповіли, що цих знань їм цілком достатньо. На запитання **з якого віку настає кримінальна відповідальність** правильну відповідь (14 років) дали лише 20,2% респондентів, ще 35,8% – відповіли, що з 16 років, і 25,2% – з 18, що є неправильними відповідями. 14,6% респондентів взагалі не змогли відповісти на це запитання.

На запитання **яка відповідальність настає щодо тих, хто дає хабар**, найвищий відсоток респондентів дали правильну відповідь (65,2%), що може свідчити про актуальність та гостроту цієї проблеми для України (причому правильно відповіли 65% тих, хто зазначив, що цілком не обізнаний у сфері кримінального законодавства і 59,2% тих, то зазначив відсутність знань суттєвих аспектів), лише 11,2% зазначили, що не знають яка.

На питання **якою мірою Вам не вистачає знань цивільного законодавства (для захисту своїх особистих майнових та немайнових прав)** лише 5,1% респондентів зазначили, що цих знань їм цілком достатньо, ще 19,2% відповіли, що не вистачає знань лише окремих аспектів, решта (75,6%) обрали варіанти “важко відповісти”, “не вистачає знання суттєвих аспектів” та “зовсім не обізнаний” у цій сфері. Майже такою ж є самооцінка власних знань у **сфері адміністративного права, яка регулює правовідносини між громадянами та органами влади**. Такі дані занепокоюють, адже саме норми цих галузей дають змогу реалізувати та захистити свої особисті права від зазіхань інших громадян та органів державної влади.

Правильну відповідь на запитання **до якого суду потрібно звернутись у випадку порушення прав органом державної влади** дали 38,6% респондентів (45% з тих, хто зазначив, що знань у цій сфері цілком достатньо, 42,7% тих, хто не знає лише окремих

її аспектів), 19,5% зазначили, що не знають (цей варіант обрали 35,8% з тих, хто зовсім не обізнаний у цій сфері, 37% тих, хто не знає суттєвих аспектів і 36,4% тих, кому важко відповісти про свою обізнаність). З'ясувались особливості і щодо місця проживання. Правильний варіант обрали 46% респондентів з тих, хто проживає у містах Львівської області, 32,4% – у селах і 39,7% львів'ян).

Відповіді про достатність знань процесуального права (звернення до органів судової влади та прокуратури) розподілились так: 6,1% респондентів зазначили, що таких знань їм цілком вистачає, 15,7% – не вистачає знання лише окремих аспектів у цій галузі, 26,4% – важко відповісти, 28,9% – не вистачає знання суттєвих аспектів і 22,8% – зовсім не обізнані у цій сфері. Такі низькі показники рівня знань засвідчують відсутність “культури звернень до суду” за захистом своїх прав, що може виступати показником низького рівня правосвідомості.

На основі запитань, що передбачали правильну відповідь (їх загалом було п'ять), ми сформуваємо **адитивний індекс “об’єктивних знань”**. За цією методикою кожен респондент міг набрати від нуля (жодної правильної відповіді) до 5 балів (правильна відповідь на усі запитання). Ми отримали такий результат (табл. 2).

Таблиця 2

Індекс об’єктивних знань

Значення індексу	Кількість респондентів (N)	Кількість респондентів (%)
0,00	77	10,6
1,00	170	23,5
2,00	211	29,1
3,00	183	25,3
4,00	70	9,7
5,00	13	1,8
Загалом	724	100,0

Як бачимо, дуже мала кількість респондентів дали усі правильні відповіді чи зробили одну помилку. Якщо говорити про середнє значення, то воно становить 2,05. Віковий розподіл порівняння середніх значень виглядає так: респонденти віком 30–49 років мають найвищий середній бал (2,26), найстарші респонденти – 1,89, а молодь – 1,97.

Так само ми сконструювали індекс “суб’єктивних знань”, що дало змогу виділити шість груп респондентів. Для найбільш ґрунтовного аналізу когнітивного елементу правосвідомості ми вважаємо за доцільне об’єднати суб’єктивні та об’єктивні його характеристики (див. рис. 3).

З графіка видно, що суб’єктивна оцінка правових знань перевищує їх рівень. Наприклад, кількість респондентів, що зазначили цілковиту достатність своїх знань, насправді не змогли дати правильні відповіді на поставлені нами запитання. Загалом можна зробити висновок про низький рівень правових знань жителів Львівщини, лише 36% респондентів дали 3 і більше правильних відповідей на п’ять запитань.

Ця методика потребує доопрацювання та більш ґрунтовного підходу, адже набір запитань з правильними відповідями був обраний випадково. Одним із шляхів удоско-

налення та розпрацювання цієї методики є поєднання різних методів соціологічного дослідження, наприклад, експертного та масового опитування. Експертами, на нашу думку, могли б виступити представники різних галузей правової сфери, зокрема юристи-практики, правознавці-теоретики, працівники правоохоронних та судових органів тощо. За допомогою їх професійного досвіду можна було б сформулювати змістову наповненість поняття “функціональна правова грамотність”, тобто ті правові знання, що необхідні громадянам для нормальної життєдіяльності в соціумі та можливості реалізації та захисту своїх законних прав і обов’язків.

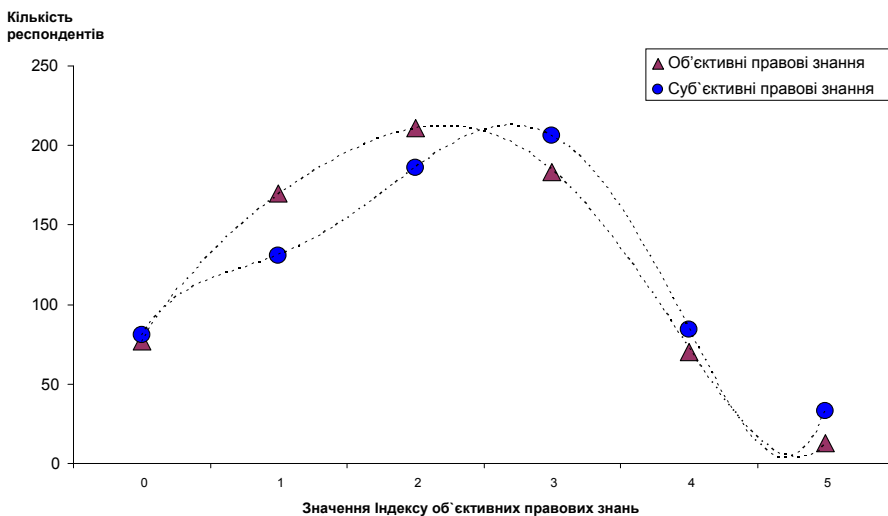

Рис. 3. Розподіл значень індексів об’єктивних та суб’єктивних правових знань

Окрім цього, можна було б використати одну з методик, розроблених О. А. Гулевич, Е. О. Голинчик [2, с. 4–13], що має назву “проективна ситуація”. Вона включає в себе опис події, прочитавши який респонденти повинні придумати її закінчення, оцінити її учасників, наприклад, свою поведінку при захисті порушених прав споживача чи покупця. Моделювання потенційними учасниками правових відносин своєї поведінки у конкретних життєвих обставинах дасть змогу з’ясувати їх правову обізнаність, здатність, уміння та бажання використовувати та застосовувати правові знання на практиці.

Окрім уже проаналізованих запитань, анкета авторського опитування містила ще деякі показники сформованості оціночного та поведінкового компонентів правосвідомості. Мета нашої статті не передбачає їх детального представлення, проте для підтвердження ролі когнітивного компонента в соціальній поведінці, а отже, й актуальності його вивчення, ми проаналізуємо деякі виявлені зв’язки та закономірності.

Було виявлено значиму кореляцію індексу об’єктивних знань із запитаннями, що стосувались оцінок правової дійсності, зокрема рівності перед законом в Україні,

та шляхом досягнення успіху. Чим більше обізнані респонденти, тим більше вони схильні вважати, що серйозні питання можна вирішити лише за допомогою знайомих та матеріального заохочення (цілком з цим згодні 53,8% з тих, хто правильно відповів на усі запитання, 18,4% тих, хто не дав жодної правильної відповіді) та згодні з тим, що впливові та багаті люди в Україні залишатимуться безкарними, навіть якщо скоюють злочин (цілком з цим згодні 61,5% з тих, хто правильно відповів на усі запитання, і 27,6% тих, хто не дав жодної правильної відповіді).

Отже, було виявлено низький рівень правових знань жителів Львівської області, лише 36% респондентів дали три і більше правильних відповідей на п'ять запитань. При цьому самооцінка власних знань перевищує їх об'єктивний рівень. Найбільш необізнаним населення Львівщини вважає себе у кримінальному, адміністративному та процесуальному законодавстві. Це викликає занепокоєння з тих причин, що саме ці галузі відповідають за реалізацію права на звернення до суду з приводу скоєння злочину чи правопорушення іншими особами та органами влади. Припускаємо, що більшість населення не є обізнаною в ознаках можливих правопорушень владними органами та шляхах захисту від них. Було виявлено значну кореляцію індексу об'єктивних знань із запитаннями, що стосувались оцінок правової дійсності, зокрема рівності перед законом в Україні та шляхом досягнення успіху. Загалом можна зробити висновок про низький рівень правової функціональної грамотності, тобто знань, об'єктивно необхідних для нормальної життєдіяльності у соціумі. Рекомендацією є реальна, а не декларативна реалізація положень Національної програми правової освіти населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Балабанова Л. М. Формування правосвідомості в процесі професійного становлення особистості [Електронний ресурс] / Л. М. Балабанова, А. В. Кондратова. – Режим доступу до джерела : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2010_1/PB-1/PB-1_40.pdf.
2. Гулевич О. А. Г Правосознание и правовая социализация / О. А. Гулевич, Е. О. Голыничик. Аналитический обзор: Учебное пособие для студентов факультетов психологии высших учебных заведений по специальности 020400 – “Психология”. – Москва : Международное общество им. Л. С. Выготского, 2003. – 270 с.
3. Вершловский С. Г. Функциональная грамотность выпускников школ / С. Г. Вершловский, М. Д. Матюшкина // Социологические исследования. – 2007. – № 5. – С. 140–144.
4. Дмитрієва О. І. Вивчення стану сформованості правових знань старшокласників зі зниженим слухом [Електронний ресурс] / О. І. Дмитрієва. – Режим доступу до джерела: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/znpkp_sp/2009_12/107.pdf.
5. Дудко Н. В. Складові функціональної грамотності студентів вищого навчального закладу / Н. В. Дудко // Педагогічний альманах. – 2010. – Вип. 7. – С. 113.
6. Зайчук О. В. Теорія держави і права. Академічний курс : підручник [Електронний ресурс] / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – Київ : Юрінком Інтер, 2006. – Режим доступу до джерела : http://www.ebk.net.ua/Book/law/zaychuk_.
7. Конституція України від 28 червня 1996 р. – Режим доступу до джерела : <http://zakon2.rada.gov.ua>.

8. *Лебедев О. Е.* Образование в условиях формирования культуры нового типа / О. Е. Лебедев // Материалы круглого стола “Образование в условиях формирования культуры нового типа” 7 октября 2002 года. – СПб : СПбГУП, 2002. – 60 с.
9. Національна програма правової освіти населення, затверджена Указом Президента України від 18 жовтня 2001 року N 992/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до джерела : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/992/2001>.
10. *Столяренко А. М.* Юридическая педагогика. Курс лекций / А. М. Столяренко. – М. : Ассоциация авторов и издателей “ТАНДЕМ”. Издательство “ЭКМОС”, 2000. – 496 с.

Стаття надійшла до редколегії 10.06.2012

Прийнята до друку 22.07.2012

COGNITIVE COMPONENT OF LEGAL CONSCIOUSNESS: SOCIAL SURVEY ATTEMPT

T. Marusyak

*Ivan Franko National University of Lviv,
Universytetska Str., 1, Lviv, Ukraine, 79000,
tasia.vasilieva@rambler.ru*

The article investigates cognitive component of legal consciousness as part of its structure at the same time with evaluative and behavioral components. The author suggests the hypothesis that the cognitive component can act as an indicator of the level of legal consciousness, and indicated the deformation existence or its source. The definition “functional literacy” and its application concerning analysis of legal consciousness are researched. The methodology and statistics of author’s research based on legal knowledge of inhabitants at Lviv region are presented.

Key words: consciousness, the cognitive component of legal consciousness, functional literacy, legal functional literacy, objective index of legal knowledge, subjective index of legal knowledge.

КОГНИТИВНЫЙ КОМПОНЕНТ ПРАВОСОЗНАНИЯ: ПОПЫТКА СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

Т. С. Марусяк

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, Украина, 79000,
tasia.vasilieva@rambler.ru*

В статье исследуется когнитивный компонент правосознания как составляющая его структуры наряду с оценочным и поведенческим компонентами. Автор выдвигает гипотезу о том, что когнитивный компонент может выступать как показатель уровня

правосознания и как индикатор наличия деформаций или их источник. Исследуется понятие “функциональная грамотность” и его аппликация к анализу правосознания. Подается методика и данные авторского исследования правовых знаний жителей Львовской области.

Ключевые слова: правосознание, когнитивный компонент правосознания, функциональная грамотность, правовая функциональная грамотность, индекс объективных правовых знаний, индекс субъективных правовых знаний.